

Čezmejni učinki začasnih odredb

- Prof. dr. Vesna Rijavec

Meja navidezna črta ali...

Kako zagotoviti, da sodno varstvo ne bo prepozno?

Velike razlike v nacionalnih zakonodajah

- med sistemi glede pogojev za izdajo, vrste odločb in njihovih učinkov.
- Včasih je mogoče kot skupni imenovalec najti le začasnost in nujnost
- Sodišče EU : začasne odredbe »namenjene ohranitvi dejanskega ali pravnega stanja in s tem zavarovanju pravic, katerih priznanje stranka terjaja od pristojnega sodišča, kot tudi zavarovanju samega predmeta spora« (Reichert ,C-261/90).
- **Spletno mesto: Provisional Measures: Classification and the trans-border context**

Zadeva Reichert – definicija začasnega ukrepa

- V Franciji je actio pauliana (izpodbijanje dolžnikovih dejanj zaradi oškodovanja upnikov) možno uveljavljati kot ukrep zavarovanja. V zadevi Reichert je sodišče ES podalo za izhodišče določitvi začasnega ukrepa naslednje smernice. **To so vsi ukrepi, namenjeni ohranitvi dejanskega ali pravnega stanja, da bi se zavarovale pravice, ki se uveljavljajo pred sodiščem, pristojnim za odločitev o glavni stvari.**

Reichert, C-261/90

Worldwide Freezing Injunction (Mareva Injunction)

- Ta posebna oblika začasne odredbe omogoča zavarovanje dolžnikove aktive, kadar obstaja velika verjetnost, da bo dolžnik s sredstvi razpolagal na tak način, da kasneje izvršba ne bo več mogoča. Gre za »zamrznitev« dolžnikovih računov (v tujini) z namenom preprečitve goljufivih transakcij, s katerimi bi upniku preprečil, da bi prišel do poplačila.

Anton Piller Injunction (zavarovanje dokazov):

- Ime *Anton Piller* izvira iz slovitega angleškega primera [*Anton Piller KG v. Manufacturing Process Ltd.* [1976] Ch. 55], in ustvarja pravilo, ki sodišču, kadar obstaja sum, da se bo stranka znebila sporne dokumentacije in predmetov ter na ta način onemogočila nadaljnji postopek, da poseže po posebnem institutu. Gre za institut podoben preiskovalnemu nalogu, vendar se od njega razlikuje po tem, da je mogoč vstop v toženčeve prostore samo z njegovim privoljenjem, pri čemer se nesodelovanje ustrezno sankcionira. Vstop s silo ni dovoljen.

Anti suit injunction

- zavarovalni ukrep, s katerim angleško sodišče v izjemnih primerih stranki naloži, naj ne vloži tožbe ali naj umakne tožbo pred tujim sodiščem. Gre za nesprejemljiv ukrep zaradi poudarjenega nezaupanja med državami članicami, kar je v nasprotju z BU.

Mednarodna pristojnost po BU I

Obseg

- BU velja za začasne odredbe glede **glavnih zahtevkov**, ki spadajo na področje uredbe (**civilne in gospodarske zadeve**). Sodišče ES ob tem razlaga, da se BU uporabi tudi, če je predmet začasne odredbe v zvezi s civilno obveznostjo, ki spada v okvir uredbe, čeprav za glavno stvar BU ne velja.

Dvotirnost:

Izda jih lahko sodišče

1. v državi, ki je pristojno za meritorno odločanje o zahtevku po BU in
 2. sodišče v drugi državi, če njeno nacionalno pravo omogoča to pristojnost.
- BU v poglavju o pristojnosti vsebuje le eno določbo glede začnih odredb, da se začasne odredbe, predvidene v pravu ene države članice (vključno z odredbami zavarovalne narave) lahko predlagajo pred sodišči te države tudi, če je za odločanje o glavni stvari pristojno sodišče druge države članice (31.čl. BU I).
Primerjaj 22/5 čl BU I (5. v postopkih v zvezi z izvršitvijo sodnih odločb so pristojna sodišča države članice, v kateri je bila sodna odločba izvršena ali naj bi bila izvršena.)

Ujemanje z glavnim zahtevkom

- **Zadeva Van Uden:** Čeprav se mednarodna pristojnost določa po nacionalnem pravu je sodišče ES v znanem primeru Van Uden opozorilo na dodaten pogoj, da mora obstajati **(1)realna zveza med ukrepom zavarovanja in državo**. Zadeva Van Uden je pomembna še iz enega razloga, ker je sodišče ES **(2)omejilo možnost izdajanja začnih odredb, s katerimi bi bil v celoti izpolnjen tudi zahtevek o glavni stvari**. Čeprav sodišče ugotavlja, da je ujemanje med začasnim ukrepom in zahtevkom včasih nujno, je vendar nujen predpogoj za ugoditev predlogu zagotovilo, da bo v primeru zavrnitve tožbenega zahtevka vrnitev v prejšnje stanje še mogoča. Zato mora biti dolžniku podana varščina ali kakšno drugo jamstvo. Ukrep ima učinek le v državi izdaje odredbe, kjer je moralo sodišče premoženje, ki je pod odredbo konkretno opredeliti.
-

Nezdružljivost dveh odločb Case C-80/00

- Italian Leather SpA (Italija) je z nemško družbo WECO sklenil pogodbo o distribuciji blaga na določenem geografskem področju. Prorogatio fori - sodišče v Bariju. Prekinitev pogodbe zaradi kršitve pogodbe s strani Italian Leather - SpA pričel tržiti blago pod lastno blagovno znamko.
- Italian Leather SpA je vložil predlog za izdajo začasne odredbe pri sodišču v Koblenzu, s katerim bi sodišče WECO-u prepovedalo trženje določene znamke blaga pod svojim imenom. Sodišče v Koblenzu je menilo, da niso podani pogoji za izdajo začasne odredbe (Italijani niso dokazali nepopravljive škode, ki bi nastala, če začasna odredba ne bi bila izdana).
- Zatem je Italian Leather SpA vložil isti predlog pri Barijskem sodišču, katero je predlogu ugodilo.
- Italian Leather SpA je nato predlagal razglasitev izvršljivosti italijanske začasne odredbe pred sodiščem v Koblenzu in temu predlogu je bilo ugodeno. WECO se je pritožil, da je italijanska odločba v skladu s **3. točko 27. čl.** Bruseljske konvencije **nezdružljiva** z nemško odločbo, s katero je bil predlog za izdajo začasne odredbe zavrnjen. Višje sodišče je temu stališču pritrnilo, spor pa je prišel pred nemško vrhovno sodišče, ki se je glede tega vprašanja obrnilo na ES. ES je menilo, da je italijanska odločba res **nezdružljiva** z nemško, zato se razglasitev njene izvršljivosti zavrne. Po njegovem mnenju so lahko tudi začasne odredbe nezdružljive s sodnimi odločbami v državi izvršbe v skladu s 3. točko 27. čl. Bruseljske konvencije. Nezdružljivost sodne odločbe se navezuje na učinek, ki bi ga imela, če bi bila razglašena za izvršljivo. Smisel 3. točke 27. čl. Bruseljske konvencije je v tem, da bi bila vladavina prava in pravna varnost v določeni državi motena, če bi odločbo, izdano v tej državi, lahko zaobšli s sodno odločbo, izdano v kaki drugi državi.

Dve začasni odredbi v isti zadevi

Detiček/Sguegli C-403/09
Art. 20 Family Reg. 2201/2003

- Sodišče ugotavlja, da **pravo Evropske unije sodišču države članice ne omogoča sprejetja začasnega ukrepa v zvezi s starševsko odgovornostjo, na podlagi katerega bi se otroka, ki je na območju te države članice, v varstvo in vzgojo dodelilo enemu od staršev, če je sodišče druge države članice, ki je pristojno za odločanje o glavni stvari glede varstva in vzgoje otroka, že izdalo odločbo, s katero je otroka v začasno varstvo in vzgojo zaupalo drugemu od staršev, in je bila ta odločba razglašena za izvršljivo na območju prve države članice.**
- Izjema je nujnost
- Načeloma je treba vse upoštevne koristi uravnoteženo in razumno presoditi v postopku pred sodiščem, ki je pristojno za odločanje o glavni stvari, pri čemer mora ta presoja temeljiti na objektivnih ugotovitvah glede samega otroka in njegovega socialnega okolja.

Detiček: izpeljava pogojev za začasno odredbo

Sodišča smejo izdati ukrepe zavarovanja, ki jih določa njihovo pravo, samo če upoštevajo tri kumulativne pogoje in sicer :

- » da morajo biti zadevni ukrepi nujni,
- » da morajo biti sprejeti glede oseb ali premoženja, ki so v državi članici, v kateri imajo ta sodišča sedež, in
- » da morajo biti začasni.

Tako že neizpolnjevanje enega od teh treh pogojev pomeni, da tak ukrep ne more temeljiti na izjemi v sistemu pristojnosti, določenem v pravu EU.

Pojem nujnosti iz upoštevne določbe uredbe se hkrati nanaša na položaj, v katerem je otrok, in na dejansko nezmožnost, da bi se vloga v zvezi s starševsko odgovornostjo vložila pri sodišču, ki odloča o glavni stvari.

Eksekvatura za začasno odredbo

- odločba C-125/79 v zadevi Denilauler, v skladu s katero je lahko sodna odločba v smislu 32. čl. Bruselj I predmet priznanja oz. razglasitve izvršljivosti le, če je pred tem v državi izvora bil zagotovljen kontradiktoren postopek – pri tem pa lahko o kontradiktornosti postopka govorimo tudi tedaj, ko je po koncu nekontradiktornega dela postopka izdana sodna odločba (tudi če gre za sklep o izvršbi), proti kateri je možno vložiti ugovor ali kako drugo pravno sredstvo.
- Tudi odločba C-39/02 Maersk

Mærsk (naftovod iz Danske) v. de Haan & de Boer (lastnika ladij iz Nizozemske)

- začasna odredba na Nizozemskem (ukrep) da se njuna odgovornost omeji na NLG 52 417.40 in da naj ta znesek položita pri sodišču.
- Mærsk vložil tožbo proti lastnikoma ladij na danskem sodišču.
- Mærsk vložil še pritožbo na nizozemskem sodišču iz razloga, da nizozemsko sodišče (prvostopenjsko) naj ne bi bilo pristojno. Drugostopenjsko nizozemsko sodišče je odločbo sodišča prve stopnje potrdilo (2. in 6. čl. Bruseljske konvencije), na to odločitev pa se Mærsk ni več pritožil.
- Prvostopenjsko nizozemsko sodišče je Mærsk pozvalo naj pri njem vloži tožbo, in ker Mærsk tega ni storil, je lastnikoma ladij vrnilo založeni znesek.
- Dansko sodišče (prvostopenjsko), pred katerim je potekala pravda med istima strankama v isti zadevi, je štelo, da se odločitev obeh nizozemskih sodišč lahko šteje za sodno odločbo v smislu 25. čl. Bruseljske konvencije ter da je podana **litispendencia** in je zaradi tega svojo pristojnost zavrnilo.
- Mærsk se je pritožil na dansko vrhovno sodišče, katero pa je postavilo **Evropskemu sodišču** med drugim vprašanje, ali se lahko odločitev prvostopenjskega nizozemskega sodišča, ki je po svoji naravi začasen ukrep (neke vrste začasna odredba), da naj lastnika ladij ustanovita t.i. omejen odgovornostni sklad, šteje za sodno odločbo v smislu 25. čl. Bruseljske konvencije. Evropsko sodišče je temu pritrdilo, saj je menilo, da se 25. čl. Bruseljske konvencije nanaša tudi **načasne ukrepe** (odločitve), tudi če so bili izdani v nepravdnem postopku, ne da bi bili obe stranki pred izdajo odločbe zaslišani, saj je imela vsaka stranka možnost, se na odločitev sodišča pritožiti.

Kakšni so pravni učinki začasnih odredb v Sloveniji?

Sklep o začasni odredbi izdan v izvršilnem ali drugem postopku takoj učinkuje:

1. **kot izvršilni naslov in**
2. **sklep o dovolitvi izvršbe**

za izvedbo ukrepa

Ugovor in pritožba proti sklepu o ugovoru **nimata suspenzivnega učinka.**

Obseg učinkov

- Poseg v sfero dolžnika, ne pa koga tretjega, **ne nastane zastavna pravica** na predmetu zavarovanja, odrejena prepoved razpolaganja s predmetom zavarovanja, ne preprečuje pravnih posegov drugi oseb na ta predmet (npr. v postopkih izvršbe).
- **izplačilna prepoved** dolžnikovemu dolžniku npr. banki učinkuje od trenutka, ko je sporočena dolžnikovemu dolžniku. Od prejema prepovedi slednji ne more veljavno izpolniti svoje obveznosti dolžniku, upniku pa je lahko tudi odškodninsko odgovoren.

Tuja začasna odredba v RS

- Z eksekvatouro ima samo učinke, ki jih ima v izvorni državi
- V EU stališče, da sodne odločbe s priznanjem dobijo učinke, ki jim pripadajo v državi izvora (Jenard Report) in sodna praksa Sodišča ES (C-145/86, Hoffmann/Krieg).

Odrpto stališče: eksekvatura se nanaša na učinek v delu, kjer je začasna izvršilni naslov, za izvršbo pa je potreben še domači sklep o dovolitvi izvršbe, to je o uporabi prisilnih sredstev v državi - eksekvatore ni mogoče podeliti sklepu o dovolitvi izvršbe, ki je po našem pravu že vključen v sklepu o začasni odredbi?

Posledice dolžnikovega nespoštovanja začasne odredbe

- Denarna kazen, ki jo naloži izvršilno sodišče.
- Kazenska odgovornost za kaznivo dejanje oškodovanja tujih pravic..
- Upnikova pravica do **izpodbijanja pravnih dejanj**, storjenih v škodo upnikov, po splošnih pravilih obligacijskega prava. Pridobitelj stvari, s katero dolžnik ni smel razpolagati, je v teh primerih varovan, če je stvar pridobil v dobri veri (ker mu ni bilo in ni moglo biti znano, da gre za dejanje v škodo upnika). Če pridobitelj stvar ni pridobil v dobri veri, izgubi pravno dejanje učinek le proti upniku (tožniku) in sicer toliko, kolikor je potrebno za poplačilo njegove terjatve.
- Dolžnik ima pravico zahtevati od upnika povračilo škode, ki mu je bila prizadejana z začasno odredbo, ki je bila neutemeljena, ali je upnik ni upravičil.

Casovna veljavnost začasnih odredb?

- Čas trajanja začasne odredbe je določen v sklepu o izdaji.
- Če se odredba izda pred vložitvijo tožbe oziroma začetkom kakšnega drugega postopka, ali če se izda odredbo v zavarovanje terjatve, ki še ni nastala, določi sodišče upniku rok, v katerem mora začeti postopek oziroma vložiti tožbo, sicer sodišče ustavi postopek zavarovanja.
- Začasne odredbe lahko veljajo tudi po dnevu izdaje sodne odločbe, v zvezi s katero so izdane.

Revizija BU I

- **Poglavitne značilnosti razvoja v smeri odprave eksekvatur**
Zagotavljanje minimalnih procesnih standardov in univerzalnosti načel procesnega javnega reda v vseh državah članicah
- Standardni obrazci
- V državi izvora: "Exequatur" like control
- V državi izvršbe: ni priziva oz. Pravnega sredstva niti v primeru kršitev javnega reda
- **Izvršbo lahko sodišče odkloni zaradi nezdržljivosti odločbe z zgodnejšo odločbo z identičnim zahtevkom.**

Revizija BU I na področju začasnih ukrepov

- Poenostavitev postopka – ni prevajanja odločbe, ker mora biti vse relevantno v obrazcu – prevod fakultativen (42.čl. predloga)
- Tudi odločbe “ex parte” TODA: ne, če jih je izdalo stvarno nepristojno sodišče, takšne odločbe omejene na državo izvora
- v primeru, ko pred enim sodiščem teče postopek o vsebini zadeve, od drugega sodišča pa se zahteva izdaja začasnega ukrepa, bi morali sodišči sodelovati zaradi zagotovitve, da se pri izdaji začasnega ukrepa upoštevajo vse okoliščine zadeve.

Izraz „sodna odločba “ bi poslej izrecno vključeval tudi začasne ukrepe in ukrepe zavarovanja:

- ki jih odredi sodišče, ki je na podlagi te uredbe stvarno pristojno. Vsebuje tudi ukrepe, odrejene, ne da bi bil toženec vabljen pred sodišče, ki naj bi se izvršili brez predhodne vročitve tožencu, če ima toženec pravico naknadno izpodbijati ukrep na podlagi nacionalnega prava države članice izvora;
- začasni ukrepi in ukrepi zavarovanja.“ vsebujejo ukrepe zavarovanja za pridobitev informacij in dokazov (dodano pojasnilo).

Sklep

Živimo v prelomnem obdobju, ko je napredek človeške družbe dosegel neslutene razsežnosti.

Poglejmo nanje z optimizmom, da bo tudi razvoj prava potekal v smeri pravičnejše družbe.

Ne samo varstvo upnikov – tudi varstvo dolžnikov mora biti enakopravno upoštevano v procesnih standardih

Globalna kriza

- Hvala za vašo pozornost!

vesna.rijavec@uni-mb.si